تێرمە بەکارهاتووەکانی لاکان

لە عەرەبییەوە: ئومێد عوسمان

جـــاك لاكـــان-جـــیـــاوازتـــر لەدەروونشیکارەکانی تر باوەڕی بەوە نییە، کـە ئـەرکـی شیکاریی دەروونـی چارەسـەر بێت، بەڵکو بەپێچەوانەوە ئەو پێیوایە تەنیا ڕێگەیەکە بۆ ناسینی هەقیقەتی مرۆڤ، هەرچی چارەسەریشە کارێکی لاوەکییە.

بیردۆزی زمانەوانی بەیەکێك لەگرنگترین تیۆرەکانی لاکان دادەنرێت لەسایکۆلۆژیادا ئەویش بەو پێیەی پەیوەندی نێوان دەروون و زمان بـەدەرەدەخـات، ئـەوەش وادەکـات بەقوڵیی ناخ و دەروونی مرۆڤدا رۆبچین بەتەنیا لەوێشدا ریشەی وشـەو نهێنی شاراوەی زمان لە قوڵیی نەستدا دەبینینەوە، کە وابـوو کرۆکی زمـان لەنەستیدا خۆی دەبینێتەوە و خودی زمانیش لۆژیکی نەست پێکدەهێنێت.

لەوسۆنگەیەشەوە ئـەوەی پێویستە لەسەرشیکاریی دەروونـــی بونـیـاد و ستراکچەری زمانە، هەرئەوەشە وایکردوە لاکـان گرنگی بەوشە بـدات لەگۆڕەپانی شیکاریی دەروونی

نەستیش بریتیە لەقەوارەی زمانەوانی و کار لەسەر واتاکان دەکات نەك مەدلولەکان.

Mirror stage

تیۆرەی ئاوێنە یەکێکە لەو زیادکاریانەی کە لاکان لەشیکارییەکاندا بەکاریهێناوە، تیایدا پشتی بەزمان بەستوە بەوێنەی ئاوێنەی نەستە، کە بـەوەش کاریگەری لەسەر لێکۆڵینەوەی زمانەوانی و ئەدەبی بەجێهێشتووە.

هەرچەندە جـاك لاكـان- لەقۆناغە بەراییەکانی ژیانی زانستی خۆیدا ٣ تێرمی (سیمبولیك، ئەندێشەگەرایی، ریالیستیك) ی بەکارهێناوە، بەڵام لەساڵی ١٩٥٣وەك سێ سیستەم یاخود سێ ئاست قسەیان لەسەردەکات، دواتریش ئەو زاراوانـە بۆ سیستەمێکی سـەرەکـی دەستنیشانکردن دەگـۆڕدرێـن، لەو ڕێگەیەشەوە ڕووناکی دەخاتە سەر کارەکانی فرۆید، تەئکیدیش لەوە دەکاتەوە کە ئەگەر پشت بەو سیستەمە سیانەیە نەبەسترێت ئەوا مەحاڵە لەتەکێك و ئەزموونی فرۆید بگەین

برۆمۆ كۆمپلێكس

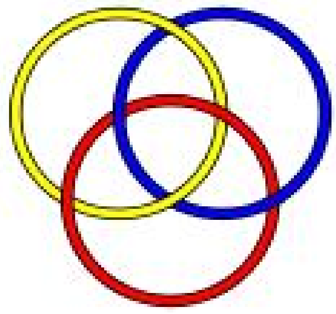

هەریەك لە زاراوەكانی(سیمبولیك، ئەندێشەگەرایی، ریالیستیك) جیاوازییەكی گەورە لەنێوانیاندا هەیە و دیدێكی هاوبەش كۆیان ناكاتەوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا لاكان وەك سێ سیستەم مامەڵەیان لەگەڵدا دەكات، كە خاڵی هاوبەشیان هەیە و وەڵامی ئەو پرسیارەش (خاڵی هاوبەشیان كامەیە؟) لەمیانەی ئەو سیمینارە دەداتەوە كە لەساڵی ١٩٧٤-١٩٧٥ سازیكردبوو ئەویش لەرێگەی تۆپۆلۆژیای گرێكوێرەی بۆرومۆ.

ئەوسێ سیستەمە لەئاستی هێزی عەقڵگەرایی هەرسێ دەستەكەی فرۆیددا نین، كە لەمۆدێلی ناسراو بەبونیاتگەرایی بەرجەستەبوون، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا بەر هەرسێكیان پێكەوە رووماڵی سەرلەبەری كایەی شیكاری دەروونی دەكەن، هەریەكەشیان لەچوارچێوەی پەیوەندی لەگەڵ دوو سیستەمەكەی تردا پێناسە دەكرێت.

هاوكات سەربەخۆبوونی بونیادگەرایی ئەوسێ سیستەمە لەگرێكوێرەی بۆرومۆدا بەدەردەكەن، بەجۆرێك رزگاركردنی هەریەكێك لەبازنەكانی گرێكوێرەی بۆرۆمۆ دەبێتە هۆی سەربەخۆبوونی دوو بازنەكەی تر.

Symbolic

زاراوەی سیمبولیك لەنووسینە بەرایییەكانی لاكاندا بەكارهێنراوە، دواتر فۆرمێكی ئەنسرۆپۆلۆژی وەرگرتووە. سیستەمی سیمبولیك رۆڵێكی یەكلاییكەرەوەی هەیە لەشیكاری دەروونیدا، لەكاتێكدا سیمبولیك بۆخۆی بریتییە لەرەهەندی زمانەوانی، كە وابوو رەهەندی سیمبولیك یاخود ئاماژەسازی بریتییە لە دال (signifier) وێنەی رەمزی لە زیهندا. بێگومان جیاوازی هەیە لەنێوان چەمكی ئاماژەسازی لاكان لەگەڵ چەمكی سیمبولیكی فرۆیددا، بەجۆرێك لای فرۆیدا پەیوەندییەكی دوالیزمی، تاكێتی نیمچە نەگۆڕ لەنێوان واتا و فۆرمدا هەیە، لەكاتێكدا ئەو پەیوەندییە لەسیمبولیكی لاكاندا ئامادەیی.

ئەندێشەگەرایی imaginary

زاراوەی خەیاڵگەرایی لای لاكان بریتییە لە پەیوەندی فرە جەمسەری نێوان منی باڵا (ego) و وێنەی هەڵگەڕاوە، هەروەها تەماهی (گۆڕینەوەی ناسنامە) لەنێوان من و وێنەی هەڵگەڕاوەدا هەیە و ئەو ئاڵوگۆڕی ناسنامەیە(IDENTIFICATION) بریتییە لە لایەنێكی گرنگی سیستەمی خەیاڵگەرایی. پەیوەندی نێوان منی باڵو هاوشێوەكەی پەیوەندییەكی ئیرجسییە و بەردەوامیش جۆرێك لە شەڕانگێزی هاوڕێی ئیرجسیەتە. وەك لاكان دەڵێت كاتێك بۆ جاری یەكەم منداڵ وێنەی خۆی لەئاوێنەدا دەبینێت بڕوە بەتوانای خۆی دەدات بۆ ناسینەوەی وێنەكەی خۆی لەئاوێنەدا، بەڵام دواتر تێدەگات ئەو وێنە هەڵگەڕاوەیە وێنەی تەواوەتی خۆی نییە، بەڵكو تەنیا وێنەیەكی ئایدیالی جەستەیە كە منداڵ دەیەوێت ناسنامەی لەگەڵدا بگۆڕێتەوە.

لەم تان و پۆیەدا(imaginary matrix') لاكان ئەوە روون دەكاتەوە كەچۆن بواری بینین بەپێی رەمزی بونیادنەرێت. خەیاڵگەرایی رەهەندی زمانەوانیی هەیە و (دال)یش بنەمای سیستەمی سیمبولیك و مەدلول(SIGNIFIED) و واتاش پاشكۆی سیستەمی خەیاڵگەرایین كەوابوو زمان لەیەك كاتدا سیمایەكی رەمزی و سیمایەكی خەیاڵی هەیە و لەسیمای خەیاڵیدا (دیواری زمان) گوتاری ئەویتر دەشێوێنێت.

imaginary matrix')

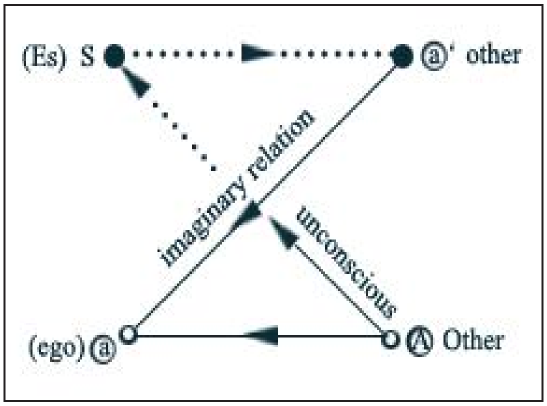

ریالیستیك

لاكان ئەم چەمكە وەك لێكدژی خەیاڵگەرایی دادەنێت، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا جیاوازی كردووە لەنێوان واقعی و راستەقینەیدا، دەڵێت ریالیستی قوربانی تەموومژێكە و هیگل گوتەنەی هەموو واقیعبوونێك بریتییە لە لۆژیكی بوون و بەپێچەوانەشەوە.

واقعی بوون شیاوی زانین نییەو لەدەرەوەی خەیاڵگەرایی و سیمبولیكە.

سەرچاوە:

لەئینتەرنێتەوە وەرگیراوە.

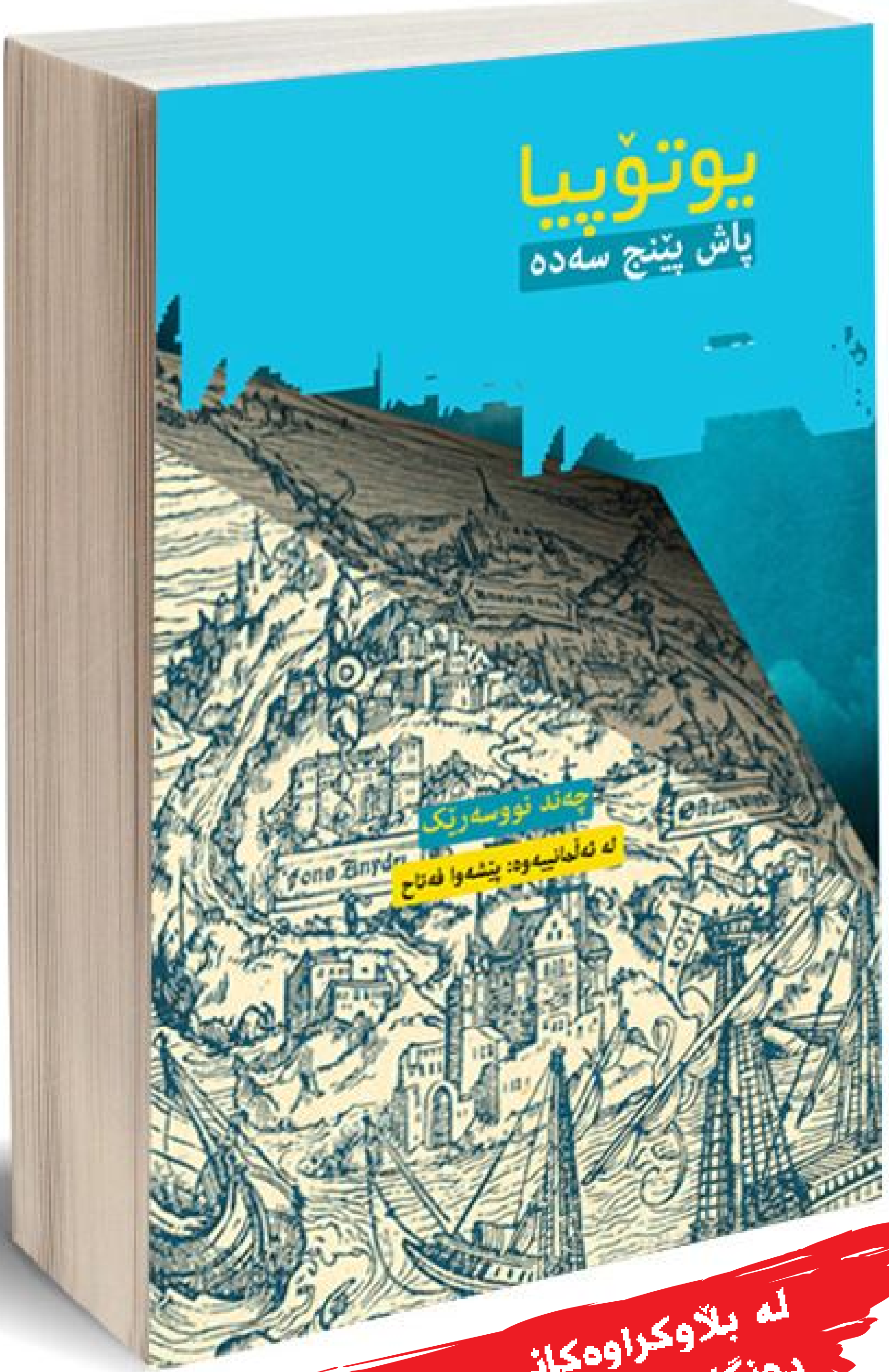

لە بڵاوکراوەکانی
دەزگای ئایدیا بۆ فکرو لێکۆڵینەوە

Jaques Lacan